

39. Åtgärdsbeskrivning för investeringsstöd för strukturkalkning och kalkfilterdiken

Fond	Ejflu
Interventionstyp	Investeringar
Territoriellt tillämpningsområde	Nationellt
Relaterade särskilda mål och där relevant sektoriella mål	5 Miljövård
Resultatindikatorer	R.23 Investeringar kopplade till naturresurser: Andel jordbruk som får investeringsstöd genom den gemensamma jordbrukspolitiken rörande vård av naturresurser
Outputindikatorer för prestationsavslut	O.18 Antal understödda insatser eller enheter för produktiva investeringar på jordbruk.
Berättigade stödmottagare	Jordbruksföretag eller företrädare för dessa

Beskrivning och syfte

Tillförsel av strukturkalk på lerjordar genom att kalka hela eller delar av fält eller genom inblandning i samband med täckdikning (kalkfilterdiken) förbättrar markstrukturen på lerjordar och minskar risken för fosforförluster till vattendragen och bidrar till att förbättra vattenkvaliteten i sjöar, vattendrag och hav med avseende på övergödning. Ytterligare en effekt av att använda strukturkalk är att det förbättrar infiltrationen och minskar risken för stående ytvatten, ytaavrinning och erosion.

En bra täckdikning är en förutsättning för positiv effekt vid strukturkalkning av hela eller delar av fält. Strukturkalk i kombination med väl fungerande dränering ger en mer vilket generellt har positiva effekter på skörd, bränsleåtgång, näringsutnyttjande, näringsläckage, växtskyddsläckage, mullhalt och kolinlagring. En god dränering förbättrar jordens motståndskraft vid både torka och nederbörd, vilket minskar sårbarheten och risken för produktionsstörningar.

Bidrag till de särskilda målen

Främja hållbar utveckling och effektiv förvaltning av naturresurser som vatten, mark och luft

Investeringar i strukturkalkning och kalkfilterdiken i kombination med täckdikning ska minska risken för fosforförluster i omgivande vattendrag. Investeringarna ska bidra till att uppnå mål för ett miljö- och klimativänligt jordbruk, de svenska miljökvalitetsmålen samt målen i vattendirektivet och ska främst genomföras för att leda till förbättring av vattenförekomsternas ekologiska status.

Stöd får lämnas för

- Strukturkalkning på åkermark med lerjord för att förbättra och stabilisera markstrukturen.
- Anläggning av kalkfilterdiken i kombination med ny- eller omläggning av täckdikning på åkermark med lerjord.

Stödberättigande utgifter

Följande utgifter är stödberättigande för ovan specificerade typer av investeringar:

- a. Fasta anläggningar, inklusive markanläggningar.
- b. Utrustning och material.
- c. Allmänna omkostnader:
 - köp av tjänst av arkitekter, ingenjörer och konsulter,
 - rättsliga prövningar som behövs för att åtgärden ska kunna utföras, exempelvis tillstånd,
 - köp av tjänst för exempelvis projektering, anläggning, uppförande, upprustning, restaurering och installation,
 - immateriella investeringar kopplade till punkterna a och b i form av inköp eller utveckling av programvara och patentansökningar, licensavtal samt skydd av upphovsrätt och varumärken.

Stöd beviljas bara för utgifter som är relevanta för genomförandet av den aktuella insatsen.

Villkor för stödberättigande

Stöd ges till företag, eller företrädare för företag som bedriver jordbruksverksamhet (jordbruksföretag), dvs. företag som producerar, föder upp eller odlar jordbruksprodukter, inbegripet skörd, mjölkning, djuruppfödning och djurhållning för animalieproduktion. Jordbruksföretag inkludera således både trädgårds- och rennäringsföretag.

Stöd kan även lämnas till företag som genomför investeringar i mark som används i en jordbruksverksamhet.

Den sökande ska äga marken på vilken investeringen genomförs, eller ha tillstånd av markägaren för att genomföra investeringen.

Stöd ges för åtgärder på åkermark med lerjord. Med lerjord menas en jord med en lerhalt på över 15 procent.

Vad som menas med strukturkalk definieras i svensk författning.

Stödmyndigheten kan besluta om specifika villkor för strukturförbättring för att syftet med strukturförbättringen ska uppfyllas.

Stödform och stödnivå

Typ av investering	Stödnivå	Stödtag	Utgiftsgolv
Strukturförbättring	50		Utgifter om minst 30 000 kr
Anläggning av kalkfilterdiken på lerjordar i kombination med täckdikning	50		Utgifter om minst 30 000 kr

Metod för beräkning av belopp eller stödnivå

Beräkning av stödbelopp görs utifrån faktiska stödberättigande utgifter.

Planerat resultat	Antal investeringar/ miljon kr i stöd								
<i>R.23 Investeringar kopplade till naturresurser: Andel jordbruk som får investeringsstöd genom den gemensamma jordbrukspolitiken rörande vård av naturresurser</i>									
Strukturkalkning jordbrukare	23,1								
Strukturkalkning företrädare	1,6								
Kalkfilterdiken inkl täckdining	1,7								

Motivering till enhetsbelopp

Strukturkalkning

Beräkning av enhetsbelopp och indikatorer baseras på kostnadsunderlag för åtgärden från Vattenmyndigheternas förslag till åtgärdsprogram, projekt finansierade av nationella anslag för strukturkalkning samt tidigare enkätundersökningar till jordbrukare.

I beräkningarna har vi justerat:

- Förändrade stödnivåer.
- Schablon för prognostiserad prisutveckling.

I beräkningarna har vi inte juserat:

- Eventuella förändrade prioriteringar och urval av vilka investeringar som beviljas stöd.
- Fördelning av budget på respektive enhetsbelopp för varje enskild åtgärd (strukturkalkning och kalkfilterdike inklusive täckdikning).
- Eventuell förändring av budgetfördelning mellan stödmyndigheter.

Kalkfilterdiken i kombination med täckdikning

Beräkning av enhetsbelopp och indikatorer baseras på data över beviljade ansökningar från innevarande programperiod (2014-2020). Data avser insatsområdena (7.6/4b och 4.1/2a) med vissa justeringar:

- Förändrade stödnivåer.
- Schablon för prognostiserad prisutveckling.

I beräkningarna har vi inte beaktat följande:

- Eventuella förändrade prioriteringar och urval av vilka investeringar som beviljas stöd.
- Fördelning av budget på respektive enhetsbelopp för varje enskild åtgärd (strukturkalkning och kalkfilterdike inklusive täckdikning).
- Eventuell förändring av budgetfördelning mellan stödmyndigheter
- Dubbelräkning, det vill säga om en och samma stödmottagare kommer beviljas detta stöd flera gånger eller om en och samma stödmottagare beviljas stöd för flera investeringstyper samtidigt.

Kommentarer till investeringsstöd för strukturkalkning och kalkfilterdiken

Strukturkalkning

Bakgrund

Idag används i första hand LOVA för att finansiera strukturkalkning. Inom LOVA görs ansökningar av stöd från aktörer som samordnar flera jordbrukares insatser. Bara några enstaka satsningar har finansierats genom landsbygdsprogrammet. I landsbygdsprogrammet är stöd till strukturkalkning en del av investeringsstödet för ökad konkurrenskraft, som söks av enskilda jordbrukare. Vi har i tidigare utredningar redogjort för anledningar till det låga söktrycket inom denna åtgärd¹.

Tidigare förslag till utformning

Vi har inte levererat ett förslag för strukturkalkning tidigare till regeringskansliet, men ett första utkast har varit på remiss under hösten 2020. Havs- och vattenmyndigheten hade som kommentar till det utkastet, där strukturkalkning presenterades som ett investeringsstöd som enbart kan gå till jordbrukare, att CAP är det anslag de ser ska stå för huvudfinansieringen av strukturkalkning. Detta beror enligt Havs- och vattenmyndigheten främst på två saker:

- att anslaget till LOVA är kortsiktigt och det finns indikationer på att det kan komma att sänkas,
- Havs- och vattenmyndigheten planerar en översyn av vägledningen för LOVA framför allt kopplat till stöd som kan ha en tydlig företagskoppling, vilket kan innebära en förändrad syn på hantering av sådana.

Efter detta har vi haft fortsatta diskussioner om strukturkalkning tillsammans med länsstyrelserna² och Havs- och vattenmyndigheten.

Anledningarna till att vi inte presenterade förslag till strukturkalkning i december 2020 var att vi ville utreda möjligheterna att hantera det inom eco-schemes, samt att detaljer för hur ett stöd som mer liknar LOVA skulle kunna utformas inom CAP.

Nu aktuell leverans

Efter att möjligheten att ha det som ett eco-scheme har avskrivits, har vår ambition varit att ta fram ett förslag som utgår från att det, precis som i LOVA, ska vara möjligt att en företrädare för en grupp av lantbrukare söker stödet. Likaså har vi utgått från att LOVA inte kommer att finnas kvar i samma omfattning som idag vad gäller strukturkalkning. Vårt huvudförslag utgår från detta.

¹ T.ex. Jordbruksverkets svar på regeringsuppdraget "Förslag på miljöåtgärder inom ramen för landsbygdsprogrammet" N2016/02794/HL och Jordbruksverkets yttrande om Vattenåtgärder i den gemensamma jordbrukspolitiken dnr. 3.1.17-18450/2019

² Länsstyrelsen Skåne har deltagit i arbetsgruppen som representant för länsstyrelserna i arbetet med investeringsstöd i strategiska planen.

Vi redovisar dessutom ett alternativt förslag där vi utgår från att LOVA finns kvar i ungefär motsvarande omfattning och med samma upplägg som idag, och där CAP hanterar ansökan enbart från enskilda jordbrukare.

Utgångspunkter

För att möjliggöra en övergång för strukturstyrning, med minst bibehållen åtgärdsstakt, från LOVA till CAP anser Jordbruksverket, Havs- och vattenmyndigheten och Länsstyrelsen Skåne att ett stöd inom CAP måste bli mer attraktivt för den sökande och lättare att administrera för handläggande myndighet än vad investeringsstödet inom landsbygdsprogrammet är idag.

Jordbruksverkets slutsats är att det inte är ett alternativ att fortsätta med nuvarande utformning i landsbygdsprogrammet dvs. ett investeringsstöd som har samma budget, utgiftsgolv och regler som andra investeringsstöd.

Jordbruksverkets målsättning har varit att skapa ett stöd som kombinerar möjligheterna i LOVA och CAP, dvs. tillåter enskilda sökande och inte begränsar vilka företrädare för grupper som kan söka. Strukturstyrning är en betydligt enklare åtgärd att genomföra i grupp än t.ex. anläggning av våtmarker, och därför är det motiverat att föreslå en sådan tillämpning för just denna åtgärd. Kostnaden för åtgärden kan också minska med denna tillämpning, eftersom en större inköpare kan få ett bättre pris på själva strukturstyrningen och spridningen.

Samordning och stöttning vid ansökan om miljörelaterade investeringar är givetvis viktig, med det gäller oavsett investeringstyp.

Vår slutsats är att strukturstyrning inte bör införas som ett eco-scheme. Ett sådant eco-scheme skulle riktas till åkermark med viss lerhalt. I vår bedömning har till exempel dessa nackdelar vägt tyngre än fördelarna:

yttre faktorer som väder kan påverka spridning så det måste skjutas upp till följande år för bästa effekt,

- åtgärden är inte tillgänglig för alla (över viss lerhalt, samt inte godkänt på ekologisk mark),
- undersökningar visar att det är en relativt okänd åtgärd,
- ersättningen blir per hektar istället för per ton (rekommenderad giva 5-9 ton/hektar)

Förslaget

Målgrupp

Målgruppen för åtgärden är företag som bedriver jordbruksverksamhet och företrädare för en grupp av dessa företagare. Målgrupp är även företag som inte bedriver jordbruksverksamhet (ex. markägare) men som investerar i exempelvis åtgärden på mark som används i en jordbruksverksamhet.

Möjligheter att söka genom företrädare inom CAP

Vår ambition har varit att ta fram en åtgärd som kombinerar möjligheterna i LOVA och CAP. Detta innebär att vi har behövt göra en bedömning av möjligheterna att en företrädare, som

samordnar insatser för flera sökanden, söker stödet. Att en företrädare söker investeringsstöd tillämpas inte idag i landsbygdsprogrammet.

I vår bedömning har vi utgått från två olika modeller³ som används av företrädare som idag söker LOVA för strukturstöd.

- Modell 1 innebär att en företrädare söker stödet, betalar fakturorna och därefter fakturerar jordbrukarna för kostnader för kalkning och samordning⁴.
- Modell 2 innebär att en företrädare söker stödet men varje jordbrukare betalar själva fakturorna för kalkningen. Ibland anlitar företrädaren en konsult som sköter samordningen. Företrädaren betalar då fakturan för den tjänsten⁵.

Det finns en del oklarheter i nuvarande och föreslagna EU-regler kring vad som gäller om en företrädare söker stöd, men den första modellen bör vara genomförbar inom CAP. Detta beror på att kostnaderna måste uppstå hos stödmottagaren, vilket det inte gör inom modell 2. Inom LOVA är målgruppen begränsad till kommuner eller icke- vinstdrivande sammanslutningar. I vårt förslag finns inte denna begränsning utan det som styr är att stödmottagaren (i detta fall företrädaren) måste vara den som betalar fakturorna för kalkningen. Detta kan innebära att åtgärdssamordnare, konsulter, en av lantbrukarna i gruppen etc. kan söka stöd, så länge den som söker betalar fakturorna.

Vårt förslag innebär också att medfinansieringen till investeringen inte får vara övrig offentlig finansiering. Inom LOVA är det idag möjligt att medfinansiera projekt med andra offentliga stöd.

Vår preliminära bedömning är därför att alla de olika sätt att söka i grupp som är möjligt inom LOVA inte kommer att kunna vara möjliga CAP. Detta kommer sannolikt att påverka anslutningen negativt, i alla fall under en övergångsperiod. En slutlig bedömning kan vi göra först när EU-regelverket är beslutat.

Kommentar till modell 1

I bedömningen har vi diskuterat huruvida faktureringen ska ses som en budgeterad intäkt som ska räknas av från kostnaderna eller om det är en privat medfinansiering. Utifrån utkast till kommande regelverk, befintliga rutiner och bedömningsstöd för andra investeringsstöd så har vi bedömt att detta ska ses som privat finansiering. Detta gör att en ansökan från en företrädare kan handläggas i princip på samma sätt som en ansökan från en enskild.

Det kan eventuellt behövas någon form av avtal mellan företagen och företrädaren som reglerar t.ex. utbetalning, femårsregel och återkrav. Detta behöver utredas vidare.

Kommentar till modell 2

Enligt EU:s regelverk (den fondgemensamma förordningen 1303/2013 artikel 65.2) måste det vara den som söker stöd som betalar fakturorna. En motsvarande reglering kommer att finnas i kommande programperiod (artikel 80 i CAP SPR). Detta innebär att en modell där en företrädare söker stödet men varje enskild lantbrukare betalar fakturorna, inte är möjlig.

³ Det finns även andra möjliga upplägg inom LOVA som vi inte har bedömt.

⁴ Information från Länsstyrelsen Skåne

⁵ Information från en representant för en LRF lokalavdelning samt Länsstyrelsen Östergötland

Administrativa konsekvenser

Upplägget liknar övriga investeringsstöd, med vissa förändringar jämfört med nuvarande stöd till exempel lägre golvbelopp och ändrad stödnivå.

Vår bedömning är att ett investeringsstöd inom CAP inte kan bli så enkelt att administrera som ett nationellt stöd. Detta kommer innebära en till viss del ökad risk för administration för handläggande myndigheter och stödmottagare t.ex. vad gäller revisioner och transaktionskostnader för att anpassa sig till nya regler.

I LOVA behöver jordbrukaren redovisa egen medfinansiering, det behövs inte inom CAP.

Ett villkor är att åkermarken ska ha minst 15 procents lerhalt. Kontroll av lerhalt kan göras genom jordartskarta t.ex. den digitala åkermarkskartan (markdata.se) eller befintlig markkartering. Genom markdata.se kan man göra styrfiler för att variera kalkgivan efter lerhalt.

Kontroll i efterhand sker genom granskning av faktura där det framgår att strukturkalkning har genomförts. Utspridd mängd kalk och position kan också dokumenteras i loggfiler kopplade till GIS. Jordart bör i de flesta fall kunna kontrolleras digitalt genom jordartskarta.

Förslag på stödnivå

Förslag på stödnivå är 50 procent. Inom LOVA är stödnivån maximalt 50 procent.

Inom LOVA kan idag den enskilde lantbrukaren medfinansiera med eget arbete (för exempelvis nedmyllning med egen maskin). Detta innebär att det faktiska stödet i förhållande till köpta tjänster blir högre. Om vi utgår från en uppskattad kostnad för köpta tjänster (kalk och spridning) på ca 4 000 kr per hektar och eget arbete (nedmyllning) till cirka 1000 kr per hektar medför ett stöd på 40 procent (av totalt 5 000 kr) att stödet blir 2 000 kr. Faktiska kostnader på i snitt 4 000 kr per hektar ger 2 000kr i stöd med 50 procent i stödnivå. Därmed behöver inte den enskilde lantbrukaren, rent ersättningsmässigt, påverkas av en flytt av finansiering från LOVA till CAP.

Kostnad per hektar

I beräkningarna av kostnad per hektar utgår vi från att lantbrukaren själv gör nedmyllningen av kalken istället för att köpa den tjänsten. Om tjänsten köps in är den stödberättigad. Vi använder oss av de kostnadsuppgifter som finns i underlag från vattenmyndigheten⁶ för kalk och spridning av i snitt 8 ton kalk per hektar, 4 125 kronor per hektar. 50 procent i stödnivå ger cirka 2000 kronor per hektar i stöd. I kostnadsuppgiften ingår inte heller eventuella kostnader för samordning eller företrädare.

Enhetsbelopp

För beräkning av enhetsbelopp dvs. kostnad per projekt utgår vi från Greppa Näringens fosforenkät⁷ där lantbrukare som har strukturkalkat under tiden 2010-2017 uppgav att de har gjort det på i genomsnitt 16,9 ha. Enhetsbeloppet blir då 34 000 kronor (17 ha* 2 000 kr/ha) per ärende i de fall en enskild lantbrukare söker.

⁶ Metod för påverkanstypen Diffusa källor- Jordbruk. Förslag på åtgärder och miljö kvalitetsnormer. Vattenmyndigheterna version 1.2. Publicerad 2021.

⁷ Fosforhushållning och åtgärder mot fosforförluster i praktiken. Jordbruksverkets rapport 2020:22. Publiceras under våren 2021.

När en företrädare för en grupp av lantbrukare söker stödet blir det i snitt en större areal per ansökan. Uppskattningsvis cirka 250 hektar per projekt⁸.

Bedömning av anslutning

Strukturkalkning är en prioriterad åtgärd i Vattenmyndigheternas nuvarande åtgärdsprogram och ett förslag i samrådsversionen för åtgärdsprogrammet 2021-2027. Genomförandet har varit lågt jämfört med beräknad omfattning för att nå målen i vattendirektivet. Anslutningen är beroende av flera faktorer till exempel utformning av stöd, information och åtgärdssamordning. Enkätundersökningar visar på låg kännedom om åtgärden och att det finns stöd till detta. Det finns också uppgifter som visar att strukturkalkning görs utan stöd⁹. Hur stor anslutningen kan bli i förhållande till idag är svår att bedöma och arbetssätt liknande det som genomförts inom LEVA-projektet kan vara en viktig faktor.

Behovs- och SWOT-analys för strategiska planen redogör inte för kvantiteter av detta stöd.

Vi redovisar här några källor där det finns sammanställningar över hur mycket areal som strukturkalkats samt motiv till den anslutning vi föreslår.

Den första sammanställer uppgifter från 2010 till och med 2016¹⁰ och visar på kostnader för strukturkalkning inom LOVA på 82 miljoner kronor för cirka 42 000 hektar. Detta innebär cirka 2 000 kronor per hektar i stöd och 6 000 hektar per år.

Den andra sammanställningen är från Vattenmyndigheterna och visar att 12 000 hektar strukturkalkats mellan 2015 och 2019 vilket innebär 2 400 hektar per år.

I samma underlag, bakgrundsmaterial till Vattenmyndigheternas åtgärdsprogram och förvaltningsplaner, som nu är på samråd, är storleken för den prioriterade åtgärden strukturkalkning 464 000 hektar. Vattenmyndigheterna redovisar en fördelning av åtgärden på två förvaltningscykler under perioden 2021 till 2033. Beräknad fördelning är 225 000 hektar resp. 239 000 hektar per 6-årig cykel¹¹. Detta innebär för den första cykeln 37 500 hektar per år, vilket innebär 187 500 hektar för strategiska planens period 2023-2027.

Inom landsbygdsprogrammet har enbart ett ärende för strukturkalkning fått stöd¹². Vi har inte gjort några analyser av hur många som har fått avslag eller blivit nedprioriterade pga. urvalskriterier och att andra investeringar kommer före. Vi har inga uppskattningar på hur många som har velat söka inom landsbygdsprogrammet men inte kunnat pga. golvbeloppet.

Länsstyrelsen Skåne och Havs- och vattenmyndigheten har i våra gemensamma diskussioner uppskattat att det nationellt går cirka 10 miljoner kronor per år från LOVA till strukturkalkning.

⁸ Uppgifter från Havs- och vattenmyndigheten, ej publicerade.

⁹ Fosforhushållning och åtgärder mot fosforförluster i praktiken. Jordbruksverkets rapport 2020:22. Publiceras under våren 2021.

¹⁰ Strukturkalkning i stor skala- vad krävs och vad kostar det? Underlag till vitbok för projektet levande kust. Geranmayeh, P, 2017.

¹¹ Metod för påverkanstypen Diffusa källor- Jordbruk. Förslag på åtgärder och miljö kvalitetsnormer. Vattenmyndigheterna version 1.2. Publicerad 2021.

¹² Landsbygdsprogrammets stöd och åtgärder för bättre vattenkvalitet 2014–2020. Utvärderingsrapport 2020:6

Effekten av strukturalkning är mycket beroende av att kalkningen utförs på rätt sätt och vid rätt förhållanden.

Kalkningen bör t.ex. inte utföras vid låga temperaturer eller när marken är blöt. Kalken behöver kunna blandas in i jorden ordentligt genom upprepad jordbearbetning, dvs. kalkning kan inte ske när det finns en gröda på marken. De angivna förutsättningarna begränsar de lämpliga tidpunkterna för kalkning.

Om strukturalkning i stor omfattning ska genomföras under en begränsad tidsperiod finns det en risk att kalkning kommer att ske under olämpliga förhållanden med utebliven eller negativ effekt som följd.

Kalkning sker med specialmaskiner. Maskinkapacitet kan initialt vara en begränsning om strukturalkning ska göras i stor omfattning.

Mycket av den strukturalk som används på åkermark idag kommer från en restprodukt som uppstår vid kalktillverkning. En ökad förbrukning av strukturalk innebär sannolikt att strukturalk behöver tillverkas genom blandning av kalk med strukturverkan och kalkstensmjöl. Dessa kalkprodukter används idag i andra verksamheter och kalkstensmjöl används för pH-höjning inom jordbruket. Det kommer att uppstå en ökad efterfrågan och konkurrens om tillgängliga kalkprodukter. Det leder med stor sannolikhet till en ökad kostnad för strukturalkning och påverkar åtgärdens kostnadseffektivitet. Ett argument för genomförande i föreslagen omfattning är att åtgärden är billigare än andra åtgärder. En ökad efterfrågan och därmed kostnad är inte beaktad i Vattenmyndigheternas förslag. Det hade sannolikt lett till att omfattningen av åtgärden blivit mindre.

Med hänsyn till åtgärdens omfattning i Vattenmyndigheternas förslag så blir kostnaden för jordbrukssektorn hög även om stöd kan ersätta delar av kostnaden.

Budgetbehov

Vårt antagande om anslutning bygger på genomförande under tidigare år. Vi har valt att räkna budgetbehov utifrån det högst uppmätta snittet per år dvs. 6 000 hektar. Detta ger en anslutning på 30 000 hektar under programperioden 2023-2027.

Med en stödkostnad på 2 000 kronor per hektar och en uppskattad anslutning på 6 000 hektar per år blir budgetbehov 60 miljoner kronor för 2023-2027. Detta är den uppgift vi redovisade¹³ den 19 mars 2021.

Detta kan jämföras med vattenmyndigheternas förslag, beräknat för strategiska planens period 2023-2027, 187 500 hektar kräver med en stödkostnad på i snitt 2 000 kronor per hektar, en total budget på 375 miljoner kronor.

Om kalkpris eller giva per hektar ökar, eller om jordbrukarna köper tjänst för nedmyllning, ökar också stödkostnaden per hektar. När det gäller kalkpris så bedömer vi att det inte påverkas av den anslutning vi räknat med, däremot kan rekommendationer för givor ändras eller jordbrukarna köpa tjänst i större utsträckning än idag. Likaså finns inte köp av tjänst för samordning med i enhetsbelopp på 2 000 kronor per hektar. Vi har därför även räknat på budgetbehov vid en stödkostnad på närmare 3 000 kronor per hektar i snitt. Detta ökar

¹³ Jordbruksverkets yttrande: Kostnadsuppskattningar åtgärder samt analys av omfördelningsstöd och takbelopp

budgetbehovet med 30 miljoner för 2023-2027, vid en anslutning på 30 000 hektar. Totalt **90 miljoner** för perioden.

Satsningar på åtgärdssamordning motsvarande LEVA eller liknande kan ytterligare öka anslutningen till åtgärden. Då vi inte vet omfattning av detta framöver är det svårt att bedöma påverkan på anslutning. Om LEVA eller motsvarande fortsätter i minst samma omfattning som idag och detta leder till en fördubbling av genomförandet, cirka 10 000 hektar per år, till en kostnad på 3 000 kronor per hektar blir budgetbehovet **150 miljoner kronor** för 2023-2027.

Alternativ : LOVA har kvar möjligheten att söka strukturförskning och enbart enskilda kan söka i CAP

Ett alternativt upplägg utgår från att LOVA finns kvar och att det där är möjligt för grupper att söka stöd inom ramen för LOVA i ungefär samma utsträckning som idag. Ett stöd för strukturförskning inom CAP bör då fokusera på stöd till enskilda jordbrukare.

Förslaget innebär då att nu föreslagna åtgärdstext ändras, med den justeringen att företrädare inte kan söka stöd. I övrigt blir åtgärdstexten densamma.

Bedömning av anslutning

Eftersom LOVA i detta förslag finns kvar, bedömer vi att LOVA fortfarande kommer att vara dominerande. Ändrade regler jämfört med nu kommer att öka anslutningen till ett stöd inom CAP. Uppskattningsvis ett par tusen hektar per år.

Administration

Upplägget liknar övriga investeringsstöd, vissa förändringar jämfört med nuvarande stöd t.ex. lägre golvvbelopp och ändrad stödnivå men inga förändringar i IT- systemen specifikt förknippade med detta stöd.

Kalkfilterdike i samband med täckdikning

Uppdatering jämfört med tidigare leverans

I tidigare förslag fanns kalkfilterdike som en separat åtgärd. Vi har nu gjort justeringar som innebär att ansökan gäller för både täckdikning och kalkfilterdike.

Huvudskälet till detta är att öka måluppfyllelsen (anslutningen), underlätta för kund (som nu bara behöver söka ett stöd istället för två) och att underlätta den administrativa hanteringen (handläggaren behöver inte hålla ihop två separata ansökningar utan kan bedöma satsningen utifrån en helhet). I tidigare förslag har täckdikning och kalkfilterdiken legat i två separata åtgärder, men då man investerar i kalkfilterdiken görs det alltid i anslutning till täckning.

Stödnivån på 50 procent bygger på att kalkfilterdike i samband med dränering kostar i snitt 12 000 kronor per hektar¹⁴ och att detta ersätts med 100 procent samt att kostnaden i snitt för om- eller ny täckdikning är i snitt 30 000 kronor per hektar med en stödnivå på 30 procent dvs. 9 000 kronor per hektar. Detta ger en totalkostnad på 42 000 kronor per hektar varav stödet kan vara 21 000 kronor per hektar dvs. 50 procent.

¹⁴ Jordbruksverkets beräkningar efter granskning av ett antal ärenden, ej publicerade uppgifter,

Antagande om stödnivå, enhetsbelopp mm

Budgetförslaget för kalkfilterdike och täckdikning har baserats på att 3 000 hektar kommer att dikas och med en genomsnittlig kostnad på 21 000 kronor per hektar. Det ger ett budgetförslag om 63 000 000 kronor för hela programperioden 2023-2027. I budgetförslaget har vi inte tagit höjd för inflation.

Behovs- och SWOT-analys för strategiska planen redogör inte för kvantiteter av detta stöd. I vattenmyndighetens förslag till åtgärdsfördelning är storleken för den prioriterade åtgärden kalkfilterdike 28 210 hektar för att minska läckage av fosfor fram till 2033, varav 210 hektar avser 2021 till 2027. Vi bedömer att en högre anslutning än så är möjlig innan 2027. Detta kan till viss del minska omfattning s på andra åtgärder i Vattenmyndighetens förslag dvs. en lägre anslutning till ett annat stöd kan kompenseras av en högre anslutning till detta sett till effekten (kilo fosfor).

Anslutningen till stöd för kombination av kalkfilterdike och täckdikning är beroende av förväntad täckdikning och stöd för det. Enligt underlag¹⁵ är bedömningen att de planerade ny- eller omtäckdikning är cirka 29 000 hektar per år och den beräknade anslutningen till stödet cirka 17 700 hektar per år.

Vårt antagande bygger på att cirka 40 procent av detta görs på lerjordar och att cirka 5-10 procent gör kalkfilterdiken. Detta ger cirka 600 hektar per år vilket motsvarar 3 000 hektar på fem år.

Sammanfattning av synpunkter från samråd

Innan leverans har förslaget varit på samråd till Havs- och vattenmyndigheten, Länsstyrelserna, Naturvårdsverket, ex-ante utvärderare. Naturvårdsverket svarade inte.

Samtliga tycker att förslag till ett stöd för kombination av täckdikning och kalkfilterdike är bra. Samtliga lyfter också vikten av att fortsatt kunna söka i grupp/genom företrädare för att inte riskera en lägre anslutning. Flera menar att anslutningen i CAP sannolikt blir låg om LOVA fortsatt finns kvar i samma omfattning. Om administrationen tydligt förändras eller ökar genom en flytt till CAP finns en risk att etablerade grupper slutar söka.

Andra synpunkter som lyfts är att ta med erfarenheter från det s.k. LEVA projektet om åtgärdssamordning och möjligheter kring samordning inom LOVA vid fortsatt utformning av stödet. Om CAP ska ersätta LOVA vad gäller strukturkalkning behöver fortsatt diskutera utformning och samverkan med övriga myndigheter. Långsiktighet och tydlighet i vilket anslag som ska användas för åtgärden är viktig för ökad anslutning.

Efter synpunkter i samrådet har vi gjort förtydligande i texten så det förhoppningsvis framgår bättre vad som gäller om en företrädare ska kunna söka.

Efter synpunkter i samrådet har vi utvecklat resonemang om vald anslutning för beräkning av budgetbehov.

Flera frågor lyfts i samrådssvaren kring hur ett upplägg för ideella föreningar kan fungera, hur stödet ska riktas till områden med störst behov m.m. Detta är detaljer som vi får återkomma

¹⁵ Jordbruksverkets beräkningar, underlag till Jordbruksverkets yttrande: Kostnadsuppskattningar åtgärder samt analys av omfördelningsstöd och takbelopp

till då de inte platsar i åtgärdstexten som ska finnas i strategiska planen. När det gäller målgrupp behöver vidare utredning göras, om inte LOVA längre ska finansiera grupper som söker strukturkalkning.

En ytterligare synpunkt var varför vi inte föreslår förenklade kostnadsalternativ (FKA). Den förenkling som FKA skulle medföra har efter utredning visat sig vara marginell. Därför har Jordbruksverket inte gått vidare med FKA för strukturkalkning, täckdikning och kalkfilterdiken.